Славе Ђорђо Димоски
МИ ПРИЧАМО, ЈЕЗИК ЋУТИ

КУКАВИЧЈЕ ГРОЖЂЕ
(Или нека друга Тајна вечера)

Ја сам ту; вечерам са њима.
Али нема Матеје, Петра, Јована и других фактора.
Нема ни Јуде, тог симпатичног момка
који је умео да се изгуби из њиховог погледа,
да једноставно нестане, а онда за трен
подметне тањир с кукавичјим грожђем,
да на светој трпези
приреди велики спектакл.

Седимо за трпезом; причамо. Ту су
неки чланови којекаквих
државних комисија. Не Матеј, Петар, Јован.
Свака завршна реч постаје све ближа
оној следећој: сагињу се над неким
економским цифрама које се не слажу
с временом и с кишом која напољу лије.

Вечера не подлеже сумњи. Распламсава
се разговор подгрејан кукавичјим грожђем
које је подметнуо Неко, не Јуда,
(немојте оптуживати недужне момке), јер
за овом трпезом сви једни другима

подмећемо тањире, а правимо се да то не видимо.
А тамо напољу, где више нема ништа,
где свака тајна остаје тајна, ја,
и сам збуњен, замишљам да је
мој Бог високо око на небу.

А велики миленијумски спектакл траје.

ЈА ПУТУЈЕМ, ВРЕМЕ МИ СЕ ЧУДИ

Ја путујем, време ми се чуди:
„Куда журиш?" – До таласа
Сећања – кажем.
Они ме додирују на ивици подсвести.
Време ми се чуди и каже: „Простор
Око тебе се губи, видиш?"
Не видим, слеп сам од рођења!
Време ми се чуди: „Овим путем
Не можеш да се вратиш кући".
– Ја не желим да се вратим кући, кажем му.
Чим сам се родио, изгубио сам кућу.
Време се и даље чуди: „Немој да журиш.
Немој да журиш, јер се претвараш у честицу.
И од тебе ће остати само тачка,
Тако бела, тако сјајна да ћеш кроз њу
Моћи да видиш све оно иза тебе."
– Тамо нема ништа! Тамо нема ништа!
Тамо нема ништа! – кажем ја, увијен
У нервно клупче мог живота.
Мог живота?

ТРИПТИХ О ДАНТЕУ

ДАНТЕ И МАНДЕЉШТАМ

Ми – грешне душе – способни смо да видимо
и разликујемо само далеку будућност,
не разумевајући оно што је блиско.

О. Мандељштам: *РАЗГОВОР О ДАНТЕУ*

Данте гледа живот иза себе
и каже: – То је била политика.
Мандељштам гледа у Дантеа
И каже: – *У тајну туђег стиха*
улази се путем невидљивих
области језика.[1]
Погрбљени Данте се окреће за тренутак:
Све се креће ка центру.
Центар се стално помера.
Мандељтам неће да ћути:
Диктатор – заповедник
је много важнији од песника.
Данте подиже орловски нос:
Постоје неки тајни рачуни.
Ко ће их плаћати вековима?
Мандељштам у рукама држи снег:
Судбина је један вид
Хипнотичке сеансе.
Цеди се кроз капи снега
који стежем у рукама.
Данте се љути, затвара прозоре
раја и окреће се ка вечитом мраку.
Мандељштам корача споро
кроз снежно поље и тешко дише.

1 Стихови дати курзивом су парафразе, асоцијације или рефлексије из есеја *Разговор о Данту* Осипа Мандељштама

ДАНТЕ СЕ ВРАЋА ИЗ ПАКЛА

Данте је црни облак. Покрива пола планете.
Данте је хитра бујица. Плави пола планете.
Данте је стена. Осипа се врх морских таласа.
Данте је утвара. Вуче трајни мрак.
Данте је апокалиптични издах Јована Богослова.

Данте се враћа из пакла с ватреним дахом.
Данте ће све за трен избрисати. Данте се враћа.
Данте стиже. Данте нас целива.
Данте нас грли. Данте нас тишти.
Данте нас спаљује. О ватро! О Јоване Богослове!

И ДАНТЕ СЕ СРУШИО

Судбину која није прошлост
у недоследности видимо и ми

Inferno, X

Свој век ћу провести
међу стенама једне планине
без икаквих амбиција. Доста сам пировао.
Читаћу натписе на дверима:
Пакао је право, лево је Чистилиште,
Рај је десно.
Невидљиви пламен међу стенама
спаја елементе
између земље и подземља.
Је л беше право? А лево? За десно
прелаз је узак и кроз
процепе двери шири се
мирис сумпора.
Склапам крила, отварам
кљун за ваздух,
трепћем очима: на хоризонту
неко поставља нову таблу
са великим упитником. Излаз?

И Данте се срушио

ТРН У ОКУ

Нешто што сам изгубио у детињству
налазим сада, у озбиљном узрасту.
Посматра ме као трн у оку – нешто
сам узнемирио у њему. Пружам му руку.
Она ми се враћа празна. Не дозвољава ми
Да завирим у његово око, да видим
далеке пределе у којима сам га изгубио;
посматра ме као трн у оку, искушава
максимум трајања. То је
његова победа.

ТРИПТИХ О ВУКУ

1. БАЈКА О ВУКУ

Вук је само сан.
Понекад и звук. Звук?
Спавајте децо, спавајте.
Вук је звер. Звер?
Вук је шумски урлик.
Вук има челичну
Длаку. Има и зубе.
Спавајте децо, спавајте.
Вук је у ресторану.
Пуши. Пије.
Има опак поглед, строг.
Вук се досађује.
Вук нас вреба,
Нешто нам поручује.
Спавајте децо, спавајте.
Вук има закон,
Вук има власт.
Вук парадира.
Спавајте децо, спавајте.

2. ВУК НА ВРАТИМА

Богомилу Ђузелу

Он куца на врата. – Ко је?
– Вук!
Не, то су јутарње вести.
– Пустите ме да уђем – виче вук.
Не, то су само вести!
И да ме не пустите,
ја сам већ у вама.
глођем вас изнутра.
Видите да сте ништа!
И да не можете ништа!
И док куцам на врата
боље је да ме пустите,
јер све вам је оглодано
и ви сте сада нико!

3. ВУК У СНЕЖНОМ ПРЕДЕЛУ

Вук има своју зиму
Хладне кристале од снега
И трагове на белој целини

За њим ветар гадно дува
Над њим је клин од црних јата
Трагови су му тајни знаци

Ветар одгонета знакове
Шифроване вучје трагове
Густе сенке црних јата

Вук своју зиму има
У наносима срце му варничи
Неодлучан је, ко да сумња

Док завија длака му се јежи
Урамљен у снежном пределу
Вук своју зиму има

ЧИМ УМРУ ПЕСНИЦИ СЕ ЗАБОРАВЉАЈУ

Радовану Павловском (1937–2022)

У августу две хиљаде осамнаесте,
У кући Уранији у Охриду
Песник Радован Павловски
Читао је пред свега петоро-шесторо људи.

Луан Старова, који га је представљао,
Испричао је анегдоту о атинском песнику
И Аристотелу.

Песник је драматичним погледом
Посматрао тих петоро-шесторо људи
Који су му се чинили нестварним
И очекивали су песникову буру

Није било буре. Кроз отворене
Прозоре чуо се шум тихих
Језерских таласића

Песник и академик Старова
Огрнуше непријатну
Одежду вечери и изађоше
Као уздрхале ноћне птице

После четири године песник је преминуо.
Спустило се младићево чело
У корене нежне биљке
И тамо засновало лично царство.

А они изнад рекоше – песник је умро.
То је факат записан у неким новинама
Сакривеним у библиотечким архивама
И сада је храна књишким мољцима.

Само притајена јејина у својим игривим очима
Чува стихове који озвучавају
Ноћни простор.

А други, они изнад,
У вихору дневних обавеза
Заборављају песнике чим умру.

ПСИХО

Утвара, нека мрачна аветиња
Пушта аветињске руке, сву ноћ ме дави.
– Ти си стена коју ћу прогутати – каже.
– Не, не, не – кажем јој и пружам руке,
Коштуњаве и укочене тога часа.
– Ти си парализован, ти си мисао – каже ми.
– Не! Не! Не! – вичем.
– Ти си мозак који пушта пипке ван
Своје лобање. Ти немаш срца!
Срце ти је пихтијаста маса од крви – каже ми.
– Не! Не! Не! – вриштим и знојим се.
– Ти си, ти си – каже ми – окренуто огледало
И не можеш да видиш – очи
Ти гутају звезде с неба,
Из уста ти вире зуби као шиљци,
Кидишу на мене, а ја сам бестелесна.
– Не! Не! Не! – немоћа мој крик.
У широко отвореним устима
Свлачим кожу и цедим је од зноја.
Качим своју кожу на жицу за веш.
– Не! Не! Не! Утвара узима мој лик
И лик Месечине која ми намигује с неба.

МИ ПРИЧАМО, ЈЕЗИК ЋУТИ

Идемо ка Атлантиди, то је наш спас.
Широке улице, пешаци, међу њима ја (ти и он).
Време се не бави нама, већ
С пролећним цвећем, можда нас путем прати.
Сенке се удаљавају од нас. Причамо
О другим стварима, о мени, теби, њему, али више
О ономе, о ономе у ономе. Ми причамо,
Језик ћути. Вешто баца своју мрежу.
Притајено. Она, кристално чиста, вреба нас
У опустошеним просторима. Из заседе.

КАКО ПРОНАЋИ ИЗГУБЉЕНУ ОТАЏБИНУ

Треба унајмити булдожер и ископати
Огромну површину земље.
И ако се наиђе на огромне гранитне стене
У њима треба потражити дамаре
Изукрштане као вене у људском телу
И над њима треба гатати, димити, молити
За неколико језера, сањано море, високе планине
Над којима ће се оцртати сунце, појавити месец
И безброј звезда. Звезде ће треперити
Као крвна зрнца изгубљене отаџбине.

АРАРАТ МОЖДА БЕШЕ ИЗМИШЉЕНА ПЛАНИНА

Још плови Нојева барка.
А ми смо се намножили у њеној утроби
и не препознајемо једни друге; под ногама
нам откуцава паклена машина,
ми се хватамо за реч, за гушу, баш зверски,
не чујемо се од рике која нам куља из грла.
Базди наш зној, ми се гушимо у њему.
Заласци су већ ватра. Грме таласи,
поигравају се с Нојевом барком.
Арарат можда беше измишљена планина.

СЛАВЕ ЂОРЂО ДИМОСКИ (Велестово код Охрида, 1959), песник, есејиста, антологичар, фељтониста и преводилац. Оснивач је и дугогодишњи руководилац манифестације *Песничка ноћ* у Велестову, а сада је председник Управног одбора Националне установе *Струшке вечери поезије*. Аутор је десетак књига поезије од прве објављене књиге Гравире (1979) до књига *Мерач речи* (2007) и *Језички триптихон* (2015). Објавио је неколико књига поезије за децу, три књиге есеја, као и антологију љубавних и еротских мотива у македонској лирици (двојезично издање, на македонском и енглеском језику, 2002). Избори из његове поезије и појединачне књиге објављени су на многим језицима. Добитник је више признања и одликовања: Преводи са скоро свих словенских језика. Живи на релацији Охрид-Скопље.

Превод са македонскоī и белешка
Ристо Василевски